

СПРАВА «БЕРЛІЗЕВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF BERLIZEV v. UKRAINE)

(Заява № 43571/12)

Стислий виклад рішення від 08 липня 2021 року

У квітні 2010 року щодо заявника було порушено кримінальну справу за фактом вимагання хабара від директора приватного підприємства (далі — директор). Працівники міліції надали директору декілька банкнот, позначених люмінесцентною речовиною, для передачі заявнику як хабара, та здійснили відеозапис цієї слідчої дії.

У грудні 2010 року Тернопільський міськрайонний суд визнав заявника винним в одержанні хабара та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк п'ять років. Зокрема, суд посилався на показання, надані директором під час судового розгляду, показання працівників міліції та понятих, які зазначили, що на одному з пальців заявника була люмінесцентна речовина, та на висновок експерта. Суд також посилався на інші докази, у тому числі протокол огляду кабінету заявника та відеозапис, зроблений під час його розмови з директором.

Апеляційний суд залишив без змін вирок суду першої інстанції. Заявник подав касаційну скаргу, в якій, зокрема, стверджував, що відеозйомка негласної слідчої дії проводилася незаконно, оскільки не була санкціонована судом. Суд касаційної інстанції залишив вирок заявника без змін.

До Європейського суду з прав людини (далі — Європейський суд) заявник скаржився за статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція), що негласна відеозйомка його розмови з директором порушила його право на повагу до приватного життя, а також за статтями 6 та 13 Конвенції, що його визнали винним в результаті провокації працівників міліції; його вирок ґрунтувався на незаконно отриманому доказі під час проведення працівниками міліції негласної слідчої дії, а його важливий та доречний аргумент стосовно недопустимості цього доказу не був належним чином розглянутий на національному рівні.

Розглядаючи скаргу заявника за статтею 8 Конвенції, Європейський суд вказав, що згідно з вимогами діючих на той момент норм національного законодавства, відеозйомка негласної слідчої дії щодо заявника мала бути санкціонована рішенням суду. Проте у цій справі такий попередній судовий дозвіл працівники міліції не отримували. У зв'язку з цим Європейський суд констатував порушення статті 8 Конвенції.

Розглянувши іншу скаргу заявника, Європейський суд зазначив, що вважає неперсвідливим заперечення заявником вчинення злочину та одночасне висунення ним скарги, що його спровокували вчинити його. Заперечення своєї причетності до злочину перешкодило заявнику висунути обґрунтовану скаргу на «таємного агента» (agent provocateur). З огляду на це Європейський суд відхилив скаргу заявника як явно необґрунтовану за підпунктом «а» пункту 3 та пунктом 4 статті 35 Конвенції.

Щодо скарги заявника на використання незаконного доказу, Європейський суд зазначив, що спірний доказ не був єдиним доказом, і суди посилалися на інші матеріали, у тому числі показання свідків, висновки експертів і речові докази. Також Європейський суд вказав, що заявник не оскаржував достовірність та точність спірного доказу та не заперечував проти його використання у кримінальному провадженні у судах першої та апеляційної інстанцій. Наведений із такою запізнілою та обмеженою аргументацією, все ж був розглянутий касаційним судом у своєму рішенні в межах компетенції згідно з відповідною законодавчою базою та відхилений як незначний. Європейський суд вказав, що обґрунтування касаційного суду було свавільним або явно недостатнім з огляду на обставини цієї справи та процесуальну поведінку заявника. Європейський суд відхилив цю скаргу як явно необґрунтовану згідно з підпунктом «а» пункту 3 та пунктом 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* скаргу за статтею 8 Конвенції прийнятною, а решту скарг у заяві — неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 8 Конвенції;

3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 1 500 (одна тисяча п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».